

Микола Прищепов,
здобувач наукового ступеня
доктора філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта,
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди

КОМПОНЕНТИ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У сучасній педагогічній освіті все більше уваги приділяється підготовці майбутніх учителів, які здатні адаптуватися до швидких змін у суспільстві та активно впроваджувати інноваційні підходи у свою діяльність. Професійне становлення вимагає комплексного підходу, що враховує психологічні, соціальні та педагогічні аспекти.

Згідно з працями Л. Виготського [6], професійне становлення – це поетапний процес інтеграції особистісних і професійних характеристик, який залежить від індивідуальних здібностей, соціального середовища та змісту навчання. Як зазначає І. Зязюн [3], ефективне професійне становлення базується на постійному формуванні професійно значущих якостей, таких як комунікативність, емпатія, креативність.

Однією з ключових концепцій є підхід до професійного становлення через призму компетентнісної парадигми. Він орієнтується на розвиток таких основних компетенцій: предметно-методичної – здатність до використання сучасних методик викладання; дослідницької – навички пошуку, аналізу та впровадження інноваційних рішень; комунікативної – уміння ефективно спілкуватися з учнями, колегами, батьками.

Ключовими компонентами професійного становлення майбутніх учителів є мотиваційний, когнітивний, діяльнісний і рефлексивний. Розглянемо кожний з компонентів більш детально [5].

Мотиваційний компонент формується через бажання досягати успіху, яке стимулюється як внутрішніми чинниками (особисті цінності, інтереси), так і зовнішніми (визнання з боку наставників). Наприклад, студенти з високою мотивацією активно беруть участь у волонтерських програмах, педагогічних проєктах.

Когнітивний компонент включає засвоєння знань у галузі педагогіки, психології, методик викладання. На сучасному етапі особливо важливою є інтеграція цифрової грамотності в структуру навчальних курсів. Наприклад, студенти педагогічних університетів використовують такі інструменти, як ClassDojo чи Kahoot, для імітації навчального процесу.

Розвиток діялісного компоненту реалізується через практичну підготовку: проведення уроків, участь у педагогічних експериментах. Наприклад, впровадження проєктної діяльності під час практики дозволяє студентам застосовувати теоретичні знання.

Рефлексивний компонент є здатністю до самокритики, аналізу своєї діяльності. Ведення рефлексивного щоденника є ефективним методом розвитку цієї якості.

Щодо діагностики компонентів професійного становлення, то вона включає кілька етапів [4]:

1. Анкетування. Для оцінки мотивації використовується методика К. Замфір у модифікації А. Реана, яка виявляє домінуючий тип мотивації: внутрішній чи зовнішній.

2. Тестування. Для когнітивного компонента застосовуються тести на знання предметної методики (наприклад, тести PISA або TIMSS).

3. Спостереження. Під час практики викладачі оцінюють такі показники, як здатність до педагогічного спілкування, організації уроку.

4. Аналіз портфоліо. Це дозволяє оцінити успішність студента за різними параметрами: академічні досягнення, практичні роботи, участь у конференціях.

5. Методи експертного оцінювання. Використовуються для оцінки діяльнісного компонента. Наприклад, студенти демонструють пробний урок, який оцінюється комісією за чіткими критеріями.

Слід зазначити, що інноваційна педагогічна діяльність забезпечує формування сучасного вчителя початкових класів, який здатний відповідати вимогам глобалізованого освітнього середовища [2]. З огляду на це основними напрямками інноваційної діяльності виступають:

- STEAM-освіта (інтеграція науки, технологій, інженерії, мистецтва та математики стимулює розвиток критичного мислення);
- гейміфікація навчального процесу (використання ігрових технологій Quizlet і Classcraft підвищує мотивацію до навчання);
- цифрові технології (інструменти для змішаного навчання, такі як Edmodo або Zoom, забезпечують гнучкість у процесі викладання);
- інтерактивні методи (наприклад, метод кейсів або мозковий штурм допомагають студентам аналізувати складні педагогічні ситуації);
- організація семінарів з проблематики впровадження інновацій у навчальний процес.
- співпраця з інноваційними школами для забезпечення стажування студентів.
- використання платформи Moodle для організації навчальних курсів із можливістю рефлексивного аналізу [1].

Отже, наше дослідження доводить, що професійне становлення майбутніх учителів – це багатокомпонентний процес, що вимагає цілеспрямованого підходу до його діагностики. Інноваційна педагогічна діяльність є важливим стимулом у цьому процесі, забезпечуючи підготовку студентів до роботи в умовах сучасної школи. Застосування сучасних методик діагностики сприяє підвищенню ефективності підготовки фахівців, що відповідає запитам суспільства.

Список використаних джерел

1. Дем'янчук О. Особливості професійного становлення педагога. *Теорія і практика підготовки майбутніх учителів до педагогічної дії*: зб. матеріалів конференції. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. С. 226–230.
2. Захаров А. Сучасні аспекти підготовки викладачів до інноваційної педагогічної діяльності в Україні. *Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка*: матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Полтава, 22–23 лютого 2023 р.). Полтава, 2023. С. 125–132.
3. Зязюн І. Краса педагогічної дії: навчальний посібник для вчителів, аспірантів, студентів середніх та вищих навчальних закладів. К.: Українсько-Фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. 302 с
4. Мартиненко С. Діагностування особистісно-професійного зростання вчителя початкової школи: теоретичні основи та технології. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*: зб. наук. праць. Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2011. Випуск 34. С. 377–382.
5. Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики: монографія / за ред. О. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 504 с.
6. Психологія людини: Л.С. Виготський та сучасна наука: зб. ст. / за ред. М. Папучі. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2018. Вип. 1. 127 с.

Вікторія Савіцька,

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри освітології і педагогіки,
Західноукраїнський національний університет

ПОТЕНЦІАЛ ЦИФРОВИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НЕПЕРЕРВНОСТІ ОСВІТИ

Сучасне суспільство переживає перехідний період у його історії – становлення цифрової цивілізації [1]. Для науки термін «цифровізація» є відносно новим і його визначають у вузькому та широкому сенсах. У вузькому сенсі цифровізація – це перетворення будь-якої інформації в цифрову форму за допомогою нових технологій [1, с. 206]. У широкому сенсі, цифровізацію розглядають як сучасний загальносвітовий тренд розвитку економіки та суспільства, який заснований на перетворенні інформації в цифрову форму і забезпечує підвищення ефективності економіки та поліпшення якості життя [4].

Саме тому цифровізація стає однією з ключових світових тенденцій розвитку всіх рівнів освіти. Цифровізація впливає не лише на зміну засобів навчання та змісту освіти, а й на форму організації освіти та забезпечення освітнього процесу. Розвиток цифрових освітніх ресурсів та педагогічних інструментів є трендом останнього десятиліття у провідних зарубіжних країнах (США, Велика Британія, Китай, Бразилія, Німеччина). Нині науковцями активно аналізуються запити держав і соціуму до системи освіти в частині